

Lagrådsremiss

Ändringar i kulturmiljölagen

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 11 juni 2015

Alice Bah Kuhnke

Daniel Ström
(Kulturdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I denna lagrådsremiss behandlas genomförandet i svensk rätt av det omarbetade direktivet 2014/60/EU om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium och en ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 med bestämmelser om informations-systemet för den inre marknaden (IMI) som antogs den 15 maj 2014.

I lagrådsremissen föreslås att definitionen av kulturföremål i 6 kap. kulturmiljölagen (1988:950) ska ändras. Det föreslås också att nya gemensamma kriterier för tolkningen av om innehavaren av ett kulturföremål har visat ”vederbörlig omsorg och uppmärksamhet” vid anskaffandet av föremålet ska införas i lagen. Vidare föreslås att tidsfristen för när en talan om återlämnande senast ska väckas förlängs från ett till tre år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2016.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950)	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen	8
3	Ärendet och dess beredning	9
4	Det första direktivet om återlämnande av kulturföremål	9
4.1	Syftet med direktivet	9
4.2	Utvärdering av det första direktivet	10
5	Det omarbetade direktivets innehåll	10
5.1	Syftet med omarbetningen	10
5.2	Förändringarna i det omarbetade direktivet	11
6	Befintlig reglering i svensk lagstiftning	12
6.1	Definition av kulturföremål	12
6.2	Utförsel och export av kulturföremål från Sverige	13
6.3	Brott mot utförselreglerna	14
6.4	Informationssystemet för den inre marknaden (IMI)	15
7	Svensk rätt anpassas till det omarbetade direktivet om återlämnande	16
7.1	Definition av begreppet kulturföremål	16
7.2	Tidsfrist för väckande av talan	18
7.3	Bevisbördan och kriterier för vederbörlig omsorg och uppmärksamhet	18
7.4	Övriga förändringar till följd av direktivet	19
7.4.1	Tidsfristen för den centrala myndigheten att kontrollera föremålet	19
7.4.2	IMI för kulturföremål	20
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	21
9	Konsekvenser av förslagen	21
9.1	Konsekvenser för staten	21
9.2	Konsekvenser för företagen	22
9.3	Övriga konsekvenser	23
10	Författningskommentar	23
10.1	Förslaget till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950)	23
Bilaga 1	Det omarbetade direktivet	26
Bilaga 2	Sammanfattning av förslagen i promemorian Återlämnande av olovligt utförda kulturföremål (Ds 2015:10)	36

Bilaga 3	Promemorians lagförslag.....	37
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna	40

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950),
2. lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om kulturmiljölagen (1988:950)²
dels att bilaga 1 ska upphöra att gälla,
dels att 6 kap. 2, 6 och 7 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap. **2 §³**

Med ett kulturföremål avses i detta kapitel ett föremål som

1. i den stat det förts bort från betraktas som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt lagar eller administrativa förfaranden som är förenliga med artikel 36 i Fördraget om Europeiska unionens funktionsätt, och

2. tillhör någon av de kategorier som anges i bilaga 1 till denna lag eller är en integrerad del av inventarierna hos en kyrklig institution eller en integrerad del av en offentlig samling och upptagen i inventarieförteckningen hos ett museum, ett arkiv eller en bibliotekssamling.

Med ett kulturföremål avses i detta kapitel ett föremål som i den stat det förts bort från betraktas som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt lagar eller administrativa förfaranden som är förenliga med artikel 36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

¹ Jfr Europaparlamentet och rådets direktiv 2014/60/EU av den 15 maj 2014 om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium och en ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 med bestämmelser om informationssystemet för den inre marknaden (IMI) (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.

² Lagen omtryckt 2002:620.

Senaste lydelse av bilaga 1 2011:782.

³ Senaste lydelse 2011:782.

Med en offentlig samling avses en samling som ägs av

- 1.1 en stat som avses i 1 §,*
- 1.2 en lokal eller regional myndighet i en sådan stat, eller*
- 1.3 en offentlig institution i en sådan stat vilken ägs eller till stor del finansieras av staten eller av en lokal eller regional myndighet.*

6 §⁴

Talan om återlämnande ska väckas inom *ett* år från det att den återkrävande staten har fått kännedom om var föremålet finns och om vem som innehar det. Talan får dock inte väckas senare än trettio år efter det att föremålet olagligt fördes bort. I fråga om föremål som *enligt 2 § tillhör en offentlig samling och kyrkliga föremål* som har ett särskilt skydd enligt det återkrävande landets lag, får dock talan väckas inom sjuttiofem år efter bortförse-
lsen.

Talan om återlämnande ska väckas inom *tre* år från det att den återkrävande staten har fått kännedom om var föremålet finns och om vem som innehar det. Talan får dock inte väckas senare än trettio år efter det att föremålet olagligt fördes bort. I fråga om föremål som *är en integrerad del av en offentlig samling och är upptaget i inventarie-förteckningen hos ett museum, ett arkiv eller en bibliotekssamling eller som är en integrerad del av inventarierna hos en kyrklig eller annan religiös institution* och har ett särskilt skydd enligt det återkrävande landets lag, får dock talan väckas inom sjuttiofem år efter bortförse-
lsen.

Med en offentlig samling avses en samling som ägs av

- 1.4 en stat som avses i 1 §,*
- 1.5 en lokal eller regional myndighet i en sådan stat, eller*
- 1.6 en offentlig institution i en sådan stat vilken ägs eller till stor del finansieras av staten eller av en lokal eller regional myndighet.*

⁴ Senaste lydelse 2011:782.

Om bortförseeln inte längre är olaglig när talan väcks, ska talan ogillas.

7 §⁵

Om ett kulturföremål ska återlämnas, är den som innehar föremålet för egen räkning berättigad till skälig ersättning av den återkrävande staten. Detta förutsätter att innehavaren visat tillräcklig omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet och i fråga om hur föremålet förts bort från den återkrävande staten. Den som förvärvat föremålet genom arv, testamente, gåva eller bodelning är berättigad till ersättning endast om den som föremålet förvärvats från skulle ha varit det.

Om ett kulturföremål ska återlämnas, är den som innehar föremålet för egen räkning berättigad till skälig ersättning av den återkrävande staten. Detta förutsätter att innehavaren visat tillräcklig omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet och i fråga om hur föremålet förts bort från den återkrävande staten.

Vid bedömningen av om innehavaren visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet ska det tas hänsyn till alla omständigheter i samband med anskaffandet, däribland dokumentation om föremålets proveniens, de tillstånd för utförelse som krävs enligt den återkrävande medlemsstatens lagstiftning, parternas karaktär, det pris som betalats, om innehavaren kontrollerat tillgängliga register över stulna föremål och all relevant information som innehavaren rimligen kunnat erhålla, eller om innehavaren vidtagit andra sådana åtgärder som en omdömesgill person skulle ha vidtagit under samma omständigheter.

Den som förvärvat föremålet genom arv, testamente, gåva eller bodelning är berättigad till ersättning endast om den som föremålet förvärvats från skulle ha varit det.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

⁵ Senaste lydelse 2011:782.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 17 § lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

17 §

Annan egendom än pengar som erhållits vid verkställigheten ska säljas. Kan egendomen inte säljas får den förstöras.

Egendom enligt första stycket som kan befaras komma till brottslig användning eller annars är olämplig för försäljning ska oskadliggöras av den myndighet som förvarar egendomen.

Om det finns särskilda skäl, får viss egendom överlämnas till den andra medlemsstaten i stället för att säljas enligt första stycket. Sådan egendom får, om beslutet om förverkande avser en betalningsskyldighet, överlämnas endast om den andra staten samtycker till det.

Egendom får inte i något fall överlämnas om den utgör svenska kulturföremål som avses i 6 kap. 2 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.	Egendom får inte i något fall överlämnas om den utgör svenska kulturföremål som avses i 6 kap. 2 § kulturmiljölagen (1988:950).
--	---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

3 Ärendet och dess beredning

Europaparlamentet och rådet antog den 15 maj 2014 direktiv 2014/60/EU om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium och en ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 med bestämmelser om informationssystemet för den inre marknaden (IMI) (omarbetning). Detta är en omarbetning av direktiv 93/7/EEG om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium, vilket i svensk rätt är genomfört i 6 kap. kulturmiljölagen (1988:950). Det omarbetade direktivet finns i *bilaga 1* till denna lagrådsremiss.

Promemorian Återlämnande av olovligt utförda kulturföremål (Ds 2015:10) har utarbetats och remissbehandlats. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 2*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 3*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. En remissammanställning finns tillgänglig i Kulturdepartementet (dnr Ku 2015/455/RFS).

Lagrådsremissen innehåller regeringens överväganden och förslag för att genomföra det omarbetade direktivet i svensk rätt. Dessutom justeras hänvisningen till kulturmiljölagen i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen.

Vid remissbehandlingen av departementspromemorian har bland annat *Sveriges Advokatsamfund* och *Statens historiska museer* framfört att en översyn av kulturmiljölagen, särskilt 5 kap., är angelägen. Regeringen delar uppfattningen att det är angeläget att kulturmiljölagens 5 kap. ses över i materiellt hänseende. Det finns anledning att återkomma till den frågan i ett annat sammanhang.

4 Det första direktivet om återlämnande av kulturföremål

4.1 Syftet med direktivet

Rådets direktiv 93/7/EEG om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium antogs 1993 i samband med att de inre gränserna avskaffades, för att skydda sådana kulturföremål som i medlemsstaterna klassas som nationella skatter. Syftet med direktivet var att jämka samman den grundläggande principen om fri rörlighet för varor med behovet av att skydda de nationella skatterna. Direktivet har ändrats genom direktiven 96/100/EG och 2001/38/EG. Ändringen 1996 innebar en justering av några av de i bilagan till direktivet uppställda krav avseende föremålskategorier och värdegränser som ett föremål måste uppfylla för att ett återlämnande

enligt direktivet ska kunna bli aktuellt. Ändringen 2001 avsåg bl.a. hur värdegränserna som anges i euro i bilagan till direktivet ska omräknas till nationella valutor.

4.2 Utvärdering av det första direktivet

Direktiv 93/7/EEG har under perioden 1993–2011 med jämna mellanrum varit föremål för utvärderingsrapporter som kommissionen utarbetat på grundval av nationella rapporter om tillämpningen. Dessutom har kommissionen gjort en efterhandsutvärdering av direktivet med hjälp av en grupp nationella experter från de centrala myndigheter som utför de uppgifter som föreskrivs i direktivet. Expertgruppen Return of cultural goods, som bildades inom ramen för kommittén för export och återlämnande av kulturföremål, hade i uppdrag att identifiera problem med tillämpningen av direktivet och försöka hitta lösningar. Gruppen var verksam 2009–2011. Mellan den 30 november 2011 och den 5 mars 2012 genomfördes även ett allmänt samråd med berörda parter.

Utvärderingen av direktivet har visat att det endast har haft begränsad betydelse för återlämnande av vissa kulturföremål som klassas som nationella skatter och som, efter att olagligen ha förts bort från en medlemsstats territorium, befinner sig på en annan medlemsstats territorium. En orsak till det är de villkor som föremål som klassas som nationella skatter måste uppfylla för att återlämnas, dvs. att de måste tillhöra en av kategorierna i bilagan och uppfylla de ekonomiska gränsvärdena och ålderskraven. Andra orsaker är den korta tidsfristen för att väcka talan om återlämnande samt kostnaderna för ersättning. Utvärderingen har också visat på behovet av bättre administrativt samarbete och samråd mellan de centrala myndigheterna för att bättre kunna genomföra direktivet.

Kommissionen har mot denna bakgrund omarbetat direktiv 93/7/EEG och den 15 maj 2014 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/60/EU om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium och en ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 med bestämmelser om informationssystemet för den inre marknaden (IMI) (omarbetning).

5 Det omarbetade direktivets innehåll

5.1 Syftet med omarbetningen

Syftet med omarbetningen av direktiv 93/7/EEG, ändrat genom direktiven 96/100/EG och 2001/38/EG, är att ge medlemsstaterna möjlighet att få tillbaka alla kulturföremål som klassas som nationella skatter. Omarbetningen är också ett led i förenklingen av unionens lagstiftning på området och innebär att direktiven 93/7/EEG, 96/100/EG och 2001/38/EG upphör att gälla.

Medlemsstaterna ska senast den 18 december 2015 ha genomfört de ändringar som följer av det omarbetade direktivet.

5.2 Förändringarna i det omarbetade direktivet

I det omarbetade direktivet definieras kulturföremål som ett föremål som, före eller efter dess olagliga bortförande från ett medlemslands territorium, enligt nationell lagstiftning eller nationella administrativa förfaranden klassas som tillhörande ”nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde” i enlighet med artikel 36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Bilagan till direktiv 93/7/EEG utgår och därmed stryks det tidigare kravet på att föremål som klassas som nationella skatter för att återlämnas måste tillhöra en av kategorierna i bilagan och uppfylla de ekonomiska gränsvärdena och/eller ålderskraven för dessa kategorier, eller, när det gäller föremål som inte tillhör en av dessa kategorier, utgöra en integrerad del av offentliga samlingar förtecknade hos museer eller arkiv eller biblioteks bevarade samlingar eller i inventarier i kyrkliga institutioner.

I det omarbetade direktivet föreskrivs vidare att de centrala myndigheterna ska använda informationssystemet för den inre marknaden (IMI) för att underlätta administrativt samarbete, samråd och informationsutbyte mellan dem.

Tidsfristen för de behöriga myndigheterna i den återkrävande medlemsstaten att kontrollera om ett kulturföremål som påträffats i en annan medlemsstat utgör ett sådant kulturföremål som omfattas av direktivet, förlängs till sex månader. Med tanke på att ärendena är av gränsöverskridande karaktär är förhoppningen att denna tidsfrist ska bidra till ett effektivare samarbete mellan de behöriga myndigheterna.

Även tidsfristen för när talan om återlämnande får väckas förlängs, till tre år efter att den återkrävande medlemsstatens centrala myndighet fått vetskap om var kulturföremålet finns och om innehavarens eller mellanhandens identitet. Tidsfristen förlängs med hänsyn till de komplexa förbindelserna mellan medlemsstaterna, utan att man för den skull släpper på den skyldighet att visa omsorg och uppmärksamhet som åligger den återkrävande staten.

Det omarbetade direktivet innehåller vidare gemensamma kriterier för tolkningen av kravet på den vederbörliga omsorg och uppmärksamhet som innehavaren ska visa vid anskaffandet av kulturföremålet. Dessa kriterier bygger på kriterierna i artiklarna 4.4 och 6.2 i Unidroit-konventionen från 1995. Enligt det omarbetade direktivet ska innehavaren kunna bevisa att han har visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet. Den som har anskaffat ett föremål har rätt till ersättning på villkor att han vid anskaffandet av föremålet bevisligen visade omsorg och uppmärksamhet i fråga om huruvida det var lagligt att föra ut kulturföremålet från den återkrävande medlemsstatens territorium. Enligt den nya regleringen ska vid denna bedömning hänsyn tas till alla omständigheter i samband med anskaffandet, däribland dokumentation om föremålets proveniens, de

tillstånd för utförsel som krävs enligt den återkrävande medlemsstatens lagstiftning, parternas karaktär, det pris som betalats, om innehavaren kontrollerat register över stulna kulturföremål, all annan relevant information och dokumentation som innehavaren rimligen kunnat erhålla samt om innehavaren rådfrågat tillgängliga organ eller vidtagit andra sådana åtgärder som en omdömesgill person skulle ha vidtagit under samma omständigheter. Dessa ändringar avses bidra till en enhetligare tillämpning av direktivet på detta område och i förekommande fall göra det svårare för innehavare som handlat i ond tro eller inte visat tillräcklig omsorg och uppmärksamhet att få ersättning.

I direktivet anges vidare hur unionens övriga institutioner genom utvärdering och uppföljning ska få information om direktivets tillämpning. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna en rapport om tillämpningen av direktivet vart femte år. Den första rapporten ska vara inlämnad den 19 december 2020. Vart femte år ska också kommissionen överlämna en rapport om direktivets tillämpning och effektivitet till Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén.

6 Befintlig reglering i svensk lagstiftning

6.1 Definition av kulturföremål

I svensk rätt gäller för kulturföremål kulturmiljölagen (1988:950) och kulturmiljöförordningen (1988:1188). Det finns inte någon enhetlig definition av vad som utgör ett kulturföremål. Någon reglering av vad som utgör en nationell skatt finns inte heller i svensk rätt. I 5 kap. kulturmiljölagen finns det regler om vad som gäller för utförsel från landet av vissa äldre kulturföremål. I detta kapitel och i kulturmiljöförordningen anges vilka föremål som avses och hur en ansökan om tillstånd för utförsel görs och prövas. Dessa bestämmelser torde enligt tidigare förarbetsuttalande bilda ramen för när Sverige med stöd av direktivet kan begära återlämnande av svenska kulturföremål (Återlämnande av kulturföremål prop. 1994/95:74 s. 26).

Direktivet 93/7/EEG om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium har införlivats i svensk rätt genom 6 kap. kulturmiljölagen och i dess 2 § finns en definition av vad som avses utgöra ett kulturföremål vid tillämpning av bestämmelserna i kapitlet. I 7 kap. 2 § kulturmiljölagen finns en annan definition av kulturföremål, som hänför sig till definitionen i Unidroit-konventionen. Bestämmelser om stulna föremål finns i svensk lagstiftning i bl.a. lagen (1986:796) om godtrosvärvar av lösöre (godtrosvärvarslagen).

6.2 Utförsel och export av kulturföremål från Sverige

Direktivet 93/7/EEG liksom det aktuella direktivet 2014/60/EU tar sikte på sådana kulturföremål som förts ut ur en medlemsstat till en annan stat inom EES (utförsel) i strid med de regler om utförsel som gäller i den stat från vilken föremålet förts ut. Ytterligare reglering på området är rådets förordning (EG) nr 116/2009 av den 18 december 2008 om export av kulturföremål. Denna förordning tar i stället sikte på kulturföremål som förs ut från en stat i gemenskapen till en stat utanför gemenskapens tullområde (export).

Enligt 5 kap. 1 § kulturmiljölagen krävs tillstånd för att från Sverige föra ut äldre svenska och utländska kulturföremål som kan vara av stor betydelse för det nationella kulturarvet. Regeringen meddelar föreskrifter om vilka föremål som kräver tillstånd för utförsel. Den svenska regleringen om utförsel av kulturföremål bygger på den kategoriindelning som finns i rådets förordning (EG) nr 116/2009 om export av vissa äldre kulturföremål men skiljer sig i vissa avseenden från denna. Av 23 § kulturmiljöförordningen framgår att tillstånd krävs om föremålet är ett svenskt eller utländskt kulturföremål inom de kategorier som anges i bilaga 1 till rådets förordning (EG) nr 116/2009 med de ålders- och värdegränser samt andra bestämmelser som anges i bilagan till kulturmiljöförordningen eller föremålet är ett svenskt samiskt kulturföremål och har ett värde över 2000 kr. För utländska föremål krävs endast tillstånd om föremålet funnits i Sverige i mer än 100 år.

Om kulturföremålet ska lämna gemenskapens tullområde krävs dessutom en exportlicens i enlighet med rådets förordning (EG) nr 116/2009 och kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 1081/2012. Kriterierna för exportlicens ser lite annorlunda ut än kriterierna för utförseltillstånd. Bland annat ligger tyngdpunkten mer på föremålets värde än på dess ålder. Den som vill föra ut ett kulturföremål ur EU måste alltså ibland ha både utförseltillstånd och exportlicens.

Frågor om tillstånd till utförsel enligt 5 kap. kulturmiljölagen eller exportlicens enligt rådets förordning (EG) nr 116/2009 prövas av Kungl. biblioteket, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde eller Stiftelsen Nordiska museet i enlighet med den fördelning som görs i 27–31 §§ kulturmiljöförordningen. Riksantikvarieämbetet är centralmyndighet och det är dit tillståndsansökan ges in. Beslut om att inte ge tillstånd till utförsel får överklagas till allmän förvaltingsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Vid bedömningen av om föremålet kan vara av stor betydelse för det nationella kulturarvet kan följande aspekter beaktas. Föremålet kan exempelvis vara unikt i sitt slag eller ha bevarats relativt intakt och tillhöra en föremålsgrupp som det inte längre finns ett representativt bestånd av i landet. Syftet är att förhindra en utarmning av det svenska kulturarvet. I dessa fall är de enskilda föremålen sällan unika men kan ha ett stort kulturhistoriskt värde, exempelvis föremål från den folkliga kulturen. I andra fall kan själva föremålet vara kulturhistoriskt och kvalitetsmässigt synnerligen värdefullt och unikt. Även konstnärliga,

vetenskapliga eller historiska aspekter kan ingå i bedömningen. Tillstånd till utförsel ska alltid ges om föremålet inte är av stor betydelse för det nationella kulturarvet. Även om föremålet är av stor betydelse för kulturarvet ska enligt 5 kap. 11 § kulturmiljölagen tillstånd till utförsel ges om

1. ägaren flyttar från Sverige för att bosätta sig i ett annat land,
2. föremålet genom arv, testamente eller bodelning har förvärvats av en enskild person som är bosatt i annat land,
3. föremålet förs ut ur landet av en offentlig institution här i landet eller en institution som får bidrag av stat, kommun eller landstingskommun och det ska föras tillbaka till Sverige,
4. föremålet förs ut av en enskild person för att användas i samband med offentlig kulturverksamhet och det ska föras tillbaka till Sverige, eller
5. föremålet tillfälligt är i landet.

Även om ett föremål är av stor betydelse för det nationella kulturarvet får tillstånd till utförsel ges om föremålet förvärvats av en institution i utlandet. Enligt 5 kap. 16 § kulturmiljölagen får regeringen medge tillstånd att föra ut kulturföremål av stor betydelse för det nationella kulturarvet om det finns synnerliga skäl.

6.3 Brott mot utförselreglerna

Av ovanstående framgår att för att ett föremål av vikt för det svenska kulturarvet ska anses olagligt utfört i direktivets mening och i den mening som avses i 6 kap. kulturmiljölagen, krävs antingen att föremålet förts ut ur Sverige till en annan medlemsstat utan att utförseltillstånd söks eller efter att sådant tillstånd nekats.

Den som olovligen för ut, eller försöker föra ut, kulturföremål utan tillstånd kan dömas för smuggling eller försök till smuggling enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling. För smugglingsbrott döms till böter eller fängelse i högst sex år. Döms man för varusmuggling konfiskeras det som varit föremål för smugglingsbrottet. Även den som uppsåtligen emballerar, transporterar, förvarar, döljer, bearbetar, förvärvar eller överlåter föremål kan dömas för olovlig befattningsmed smugglingsgods. Påföljden för sådant brott är böter eller fängelse i högst två år.

Export av tillståndspliktiga kulturföremål ska deklareras hos Tullverket. Den som uppsåtligen låter bli att anmäla föremålet till tullbehandling, lämnar oriktig uppgift vid tullbehandling eller inte lämnar föreskriven uppgift vid tullbehandling och därigenom ger upphov till fara för att tull, annan skatt eller avgift undandras det allmänna, kan dömas för tullbrott till böter eller fängelse i högst två år. Eftersom tullar som huvudregel inte ska betalas vid handel inom EU aktualiseras dock inte den formen av tullbrott vid transaktioner inom EU.

För sådana kulturföremål som avses i 5 kap. kulturmiljölagen gäller även lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen. Enligt den sistnämnda lagen ska den som för in ett sådant kulturföremål från ett annat EU-land till Sverige anmäla detta till Tullverket om föremålet omfattas av ett förbud mot införsel eller ett villkor för införsel som inte är uppfyllt eller

om föremålet förs in med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift. En sådan anmälan ska göras också av den som för ut ett sådant kulturföremål från Sverige till ett annat EU-land om föremålet omfattas av ett förbud mot utförsel eller ett villkor för utförsel som inte är uppfyllt eller om föremålet förs ut med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift. Var och en är skyldig att stanna på en tulltjänstemans anmaning om det finns anledning att anta att denne medför ett sådant kulturföremål och att denne inte fullgjort sin anmälningsskyldighet. Den som uppsåtligen eller av oaksamhet låter bli att stanna på tulltjänstemans begäran eller lämna upplysningar och visa upp de handlingar som behövs för kontroll för en tulltjänsteman döms till böter. Ansvar inträder dock inte om gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken eller lagen om straff för smuggling.

Genom införandet av EU:s inre marknad har möjligheterna att utöva gränskontroll av export och in- och utförsel av varor minskat. Hur många lagskyddade kulturföremål som lämnar landet utan tillstånd varje år är svårt att veta. Brottsförebyggande rådet (Brå) har därför, i samarbete med Riksantikvarieämbetet, tagit fram rapporten Förebygga illegal utförsel av kulturföremål (Brå 2012:10) som belyser olika aspekter av illegal utförsel av äldre kulturföremål och redogör där också för olika möjligheter att öka efterlevnaden av utförselreglerna.

6.4 Informationssystemet för den inre marknaden (IMI)

Av redovisningen ovan om förändringarna i det omarbetade direktivet (avsnitt 5.2) framgår att de centrala myndigheterna ska använda informationssystemet för den inre marknaden (IMI) mellan dem. IMI är ett webbaserat kommunikationsverktyg som har skapats av kommissionen för att underlätta det administrativa samarbetet mellan myndigheter i de olika medlemsstaterna. Det utvecklades ursprungligen år 2008 som stöd för administrativt samarbete enligt yrkeskvalifikationsdirektivet och tjänstedirektivet. Användningsområdet har därefter utökats till fler rättsakter. År 2012 trädde förordningen (EU) nr 1024/2012 av den 25 oktober 2012 om administrativt samarbete genom informationssystemet för den inre marknaden och om upphävande av kommissionens beslut 2008/49/EG (IMI-förordningen) i kraft. Av bilagan till IMI-förordningen framgår att IMI i dag, förutom för yrkeskvalifikationsdirektivet, används för tjänstedirektivet, direktivet om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård, förordningen om yrkesmässig gränsöverskridande vägtransport av kontanter i euro och för kommissionens rekommendation om nättjänsten Solvit. Därutöver pågår det pilotprojekt för utstationeringsdirektivet och e-handelsdirektivet och ytterligare pilotprojekt om lokförarens behörighet kommer att inledas.

IMI-förordningen är direkt tillämplig i alla EU:s medlemsländer och i övriga stater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). I förordningen beaktas aspekter kring personuppgiftsskydd för alla de

rättsakter systemet tillämpas för och de krav som finns i den unionsrättsliga dataskyddslagstiftningen. Systemet bidrar till skyddet av personuppgifter genom de begränsningar som gäller för tillgång till de personuppgifter som utväxlas i IMI. Säkerheten i IMI anses betydligt högre än andra metoder för informationsutbyte, t.ex. post, telefon, fax eller e-post. All databehandling som kommissionen ansvarar för omfattas av förordningen (EG) nr 45/2001 av den 18 december 2000 om skydd för enskilda då gemenskapsinstitutionerna och gemenskapsorganen behandlar personuppgifter och om den fria rörligheten för sådana uppgifter. Av artiklarna 16 och 17 i IMI-förordningen framgår vidare att kommissionen är ansvarig för att trygga säkerheten för de personuppgifter som behandlas i IMI.

För varje rättsakt som kopplas till IMI-systemet skapas en modul med förutbestämda frågor och svar som översätts till alla officiella språk. På så sätt kan de ansvariga myndigheterna kommunicera med varandra på sitt eget språk och frågorna översätts automatiskt. Dessutom skapas en databas över ansvariga myndigheter i staterna inom EES vilket gör det enkelt att hitta rätt myndighet i en annan stat. Hittills har Sverige registrerat 49 myndigheter och totalt har 7 112 europeiska myndigheter registrerats. De viktigaste IMI-användarna är EES-områdets behöriga myndigheter, som använder systemet för att utbyta information. De kan vara offentliga eller privata organ som medlemsländerna har delegerat vissa funktioner till i samband med tillämpningen av lagstiftningen för den inre marknaden. Det kan röra sig om nationella, regionala eller lokala myndigheter.

I Sverige har Kommerskollegium utsetts till nationell samordnare av IMI-systemet och är den myndighet som registrerar de svenska myndigheter som ska använda systemet. Kommerskollegium har i förordningen (2009:1078) om tjänster på den inre marknaden också bemyndigats att meddela föreskrifter om informationsutbyte i IMI.

7 Svensk rätt anpassas till det omarbetade direktivet om återlämnande

7.1 Definition av begreppet kulturföremål

Regeringens förslag: Definitionen av begreppet kulturföremål i 6 kap. kulturmiljölagen ändras så att det omfattar alla kulturföremål som en medlemsstat enligt nationell lagstiftning eller nationella administrativa förfaranden klassar eller definierar som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde i den mening som avses i artikel 36 i EUF-fördraget. Kraven på att föremålen ska tillhöra någon viss kategori eller uppfylla vissa krav i fråga om ålder eller ekonomiskt värde tas bort.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrar sig, bl.a. *Riksantikvarieämbetet*, tillstyrker förslaget. Ingen remissinstans yttrar sig dock särskilt över frågan om definitionen av kulturföremål i direktivets mening.

Skälen för regeringens förslag: I 6 kap. kulturmiljölagen finns särskilda bestämmelser om att vissa kulturföremål som olagligt förts bort från ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) ska kunna återföras till ursprungslandet. Bestämmelserna i kapitlet bygger på direktivet 93/7/EEG och gäller endast för stater som är medlemmar i EES. Med ett kulturföremål avses i kapitlet ett föremål som i den stat det förts bort från betraktas som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt lagar eller administrativa förfaranden som är förenliga med artikel 36 i EUF-fördraget, och tillhör någon av de kategorier som anges i bilaga 1 till lagen eller är en integrerad del av inventarierna hos en kyrklig institution eller en integrerad del av en offentlig samling och upptagen i inventarieförteckningen hos ett museum, ett arkiv eller en bibliotekssamling. Med en offentlig samling avses en samling som ägs av en stat som ingår i EES, en lokal eller regional myndighet i en sådan stat, eller en offentlig institution i en sådan stat vilken ägs eller till stor del finansieras av staten eller av en lokal eller regional myndighet.

Räckvidden av det nya direktivet har utökats så att det nu, enligt art 2.1, omfattar alla kulturföremål som en medlemsstat enligt nationell lagstiftning eller nationella administrativa förfaranden klassar eller definierar som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde i den mening som avses i artikel 36 i EUF-fördraget. Medlemsstaterna är således inte längre bundna av en kategoriförteckning i direktivet utan avgör själva vilka kulturföremål som är nationella skatter enligt artikel 36 i fördraget och med de begränsningar som anges där. Enligt de inledande skälen till direktivet punkten 9 omfattas föremål av historiskt, paleontologiskt, etnografiskt eller numismatiskt intresse eller vetenskapligt värde oavsett om de ingår i offentliga samlingar eller inte, eller utgör enstaka föremål, och oavsett om de kommer från regelrätta eller otillåtna utgrävningar förutsatt att de är klassade eller definierade som nationella skatter. Kulturföremål som är klassade som nationella skatter behöver inte heller längre tillhöra någon viss kategori eller uppfylla några krav i fråga om ålder eller ekonomiskt värde. Mot bakgrund av detta bör bestämmelserna i 6 kap. 2 § kulturmiljölagen ändras för att motsvara artikel 2.1 i direktivet. Till följd av detta ska också bilaga 1 till kulturmiljölagen upphävas.

Denna förändring av kulturföremålsdefinitionen syftar till och förväntas medföra att bestämmelserna om återlämnande kommer att kunna tillämpas på fler föremål än tidigare. Ändringen medför också att det finns bättre förutsättningar för att reglerna kommer att kunna användas i praktiken.

7.2 Tidsfrist för väckande av talan

Regeringens förslag: Tidsfristen för att väcka talan om återlämnande förlängs från ett till tre år från det att den återkrävande staten har fått kännedom om var föremålet finns och vem som innehar det.

Tidsfristen för att väcka talan inom 75 år efter bortförsehn avseende föremål med särskilt skydd ska även omfatta andra religiösa föremål än kyrkliga.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrar sig tillstyrker förslaget. *Stiftelsen Nordiska museet* framhåller att det är positivt att tidsfristen förlängs. Även *Svensk försäkring* anför att detta kan medföra ökade möjligheter att återfå föremål som olovligen förts ut ur landet.

Skälen för regeringens förslag: Genom artikel 8 i direktivet förlängs tidsfristen för att väcka talan om återlämnande från ett till tre år. Ändringen medför att motsvarande regler i 6 kap. 6 § kulturmiljölagen behöver ändras. Sedan tidigare gäller en tidsfrist om 75 år för föremål i offentliga samlingar och kyrkliga föremål med särskilt skydd. I artikel 8.1 tredje stycket i direktivet har nu även andra religiösa föremål lagts till med motiveringen att medlemsstaterna kan ge ett särskilt skydd enligt nationell rätt för andra religiösa institutioner än kyrkliga och därför bör direktivet också omfatta dessa andra religiösa institutioner. Mot bakgrund av detta föreslås att även andra religiösa föremål med särskilt skydd bör tas upp i lagtexten. Eftersom definitionen av kulturföremål i 2 § ändras bör för systematikens skull definitionen av vad som utgör en offentlig samling flyttas från 2 § till 6 §. Någon ändring i sak avseende begreppet offentlig samling avses inte. Tidsfristen för väckande av talan angående denna typ av föremål ändras inte heller.

7.3 Bevisbördan och kriterier för vederbörlig omsorg och uppmärksamhet

Regeringens förslag: Nya, inom EU gemensamma kriterier för vad som ska beaktas vid bedömningen av om någon visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet förs in i kulturmiljölagen.

Regeringens bedömning: Bevisbördan ändras inte i svensk rätt men blir densamma i alla medlemsstater.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrar sig tillstyrker förslaget. *Sveriges Advokatsamfund* anser att det bör klargöras hur de detaljerade kriterierna i 6 kap. 7 § kulturmiljölagen för ”vederbörlig omsorg och uppmärksamhet” förhåller sig till vad som föreskrivs i och följer av lagen (1986:796) om godtroshet förvärv av lösöre.

Skälen för regeringens förslag: Artikel 10 i direktivet har ändrats på så sätt att innehavaren av ett olagligt utförd kulturföremål, för att kunna få ersättning med anledning av ett återlämnande, måste ha visat vederbörlig

omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet och i fråga om hur föremålet förts bort från den återkrävande staten. Det är inte längre upp till medlemsländerna att bestämma var bevisbördan ska ligga. Detta innebär i praktiken inte någon förändring i förhållande till svensk rätt. Redan i dag krävs enligt 6 kap. 7 § kulturmiljölagen för att innehavaren av ett föremål som ska återlämnas till ett medlemsland ska få ersättning att denne visat tillräcklig omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet och i fråga om hur föremålet förts bort från den återkrävande staten.

I artikel 10 införs dock nya icke uttömmande kriterier för vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om innehavaren visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet. Syftet med att införa dessa kriterier är att främja en enhetlig tolkning av begreppet vederbörlig omsorg och hänsyn. Dessa kriterier bör därför läggas till i 6 kap. 7 § kulturmiljölagen för att lagen ska motsvara direktivets bestämmelser. En ändring av kulturmiljölagen med införande av dessa kriterier att beakta vid bedömningen av om innehavaren har visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet påverkar endast vad som gäller enligt kulturmiljölagen och får inga konsekvenser för de regler som i övrigt gäller enligt lagen (1986:796) om godtroshetsförvärv av lösöre. Någon sådan ytterligare analys som *Sveriges Advokatsamfund* efterlyser av hur de nya kriterierna förhåller sig till denna lag är därför inte nödvändig i detta sammanhang.

7.4 Övriga förändringar till följd av direktivet

7.4.1 Tidsfristen för den centrala myndigheten att kontrollera föremålet

Regeringens bedömning: Tidsfristen för när den centrala myndigheten ska kontrollera om föremålet är ett kulturföremål bör förlängas från två till sex månader genom en ändring i kulturmiljöförordningen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrar sig tillstyrker förslaget. Endast *Riksarkivet* berör särskilt frågan om den centrala myndighetens tidsfrist för kontroll av föremålet och anför att detta blir en förändring till det bättre.

Skälen för regeringens bedömning: De uppgifter som centralmyndigheten ska fullgöra anges i svensk rätt i kulturmiljöförordningen. I artikel 5.3 i direktivet har tidsfristen för när den behöriga myndigheten i medlemsstaten ska kontrollera om föremålet är ett sådant kulturföremål som omfattas av direktivet, ändrats från två till sex månader. Detta medför att en ändring bör göras i motsvarande bestämmelse i kulturmiljöförordningen.

7.4.2 IMI för kulturföremål

Regeringens bedömning: Bestämmelser om att medlemsstaterna ska utbyta information med hjälp av Informationssystemet för den inre marknaden (IMI) och om vilka myndigheter som ska vara behöriga att använda IMI för kulturföremål bör införas i kulturmiljöförordningen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanserna som yttrar sig tillstyrker förslaget. *Riksantikvarieämbetet* och *Stiftelsen Nordiska Museet* har haft synpunkter på bestämmelsens utformning och andra, bl.a. *Datainspektionen* och *Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet* har lämnat synpunkter kring hur förslaget förhåller sig till skyddet för personuppgifter. *Polismyndigheten* och *Tullverket* har anfört att det är av stort intresse för dem att frågan om brottsbekämpande myndigheter ska ges tillgång till IMI utreds vidare.

Skälen för regeringens bedömning: Genom artikel 5 andra stycket i direktivet införs en skyldighet för de centrala myndigheterna i medlemsstaterna att effektivt samarbeta med varandra och utbyta information rörande kulturföremål som olagligt förts bort, genom att använda en för kulturföremål särskilt anpassad modul i det informationssystem för den inre marknaden som inrättats genom IMI-förordningen. De centrala myndigheterna får enligt direktivet även använda IMI för att sprida relevant ärenderelaterad information avseende kulturföremål som stulits eller olagligen förts bort från deras territorium. Utbytet av information ska enligt artikel 7 tredje stycket ske genom IMI i enlighet med tillämpliga rättsliga bestämmelser om skydd för personuppgifter och privatliv, utan att det påverkar möjligheten att utnyttja andra kommunikationssätt förutom IMI.

Enligt artikel 9.2 i IMI-förordningen ska medlemsstaterna besluta om övriga behöriga myndigheters användning av IMI. I samband med detta ska det anges för vilka områden av den inre marknaden dessa är behöriga. Enligt direktivet om återlämnande av kulturföremål ska detta göras särskilt vid tillämpningen av detta direktiv. De myndigheter som ska vara behöriga att använda IMI för kulturföremål bör, liksom även *Stiftelsen Nordiska museet* särskilt instämt i, vara alla de myndigheter som handlägger ärenden om utförsel av kulturföremål, nämligen Kungl. biblioteket, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde. Även Stiftelsen Nordiska museet bör utses som behörig att använda IMI. I framtiden kan även komma att övervägas om brottsbekämpande myndigheter ska få tillgång till IMI för kulturföremål, vilket *Polismyndigheten* och *Tullverket* ställt sig positiva till. Regeringen kommer att ta ställning till *Datainspektionens* och *Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet*s synpunkter om skyddet för personuppgifter under det fortsatta arbetet.

Kommerskollegium är samordnande myndighet för allt myndighetssamarbete i IMI och därmed även avseende direktivet om kulturföremål. Bemyndigandet för Kommerskollegium att meddela föreskrifter om informationsutbyte i IMI omfattar redan sådant informationsutbyte i IMI som sker till följd av direktivet om

återlämnande av kulturföremål. Kommerskollegium ska också registrera de myndigheter som utsetts som behöriga i IMI-systemet. Regeringen finner inte något skäl att, som *Riksantikvarieämbetet* anført, ifrågasätta om Kommerskollegium har kompetensen att vara samordnande myndighet även för IMI för kulturföremål.

Bestämmelser om att IMI ska användas samt vilka myndigheter som ska vara behöriga bör införas i kulturmiljöförordningen.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: De föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2016.

Regeringens bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte till de föreslagna lagändringarna.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna berör inte frågan om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Det omarbetade direktivet ska vara genomfört senast den 18 december 2015. De författningsändringar som föreslås bör därför träda i kraft den 1 januari 2016. Förslagen kräver inte några särskilda övergångsbestämmelser.

9 Konsekvenser av förslagen

9.1 Konsekvenser för staten

Regeringens bedömning: Förslagen i lagrådsremissen medför endast marginella kostnadsökningar. Dessa ryms inom befintliga anslagsramar.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Riksantikvarieämbetet* anför att en konsekvens av ändringarna kan bli att antalet återlämnandearenden ökar vilket kan leda till ett ökat resursbehov hos *Riksantikvarieämbetet*. *Kungl. Biblioteket* bedömer att en årsarbetskraft extra kommer att behövas för att registrera de över 50 böcker som stulits därifrån. *Stiftelsen Nordiska museet* anför att arbetsbelastningen och kostnaderna kommer att öka.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Möjligheten att inom EES väcka talan om återlämnande vid svensk domstol enligt 6 kap. kulturmiljölagen har funnits sedan 1995. Under de år som denna

möjlighet har funnits har ingen sådan talan väckts i Sverige. Inte heller har Sverige väckt någon sådan talan i utlandet. Eftersom olaglig utförsel förekommer är dock förhoppningarna att ändringarna i direktivet ska leda till att fler föremål ska kunna återlämnas och att detta ska ske bland annat genom att medlemsstaterna väcker talan om återlämnande. Det förefaller dock sannolikt att antalet mål kommer att bli begränsat även framöver. Arbetsbelastningen och kostnaderna för det allmänna bedöms öka endast marginellt. Förslaget bedöms inte heller leda till några beaktansvärda kostnadsökningar för allmän domstol med hänsyn till det ringa antal mål som kan förväntas bli resultatet. Regeringen bedömer i motsats till *Riksantikvarieämbetet, Kungl. Biblioteket och Stiftelsen Nordiska museet* att ändringarna endast kommer att få begränsade ekonomiska konsekvenser för de myndigheter som ska tillämpa IMI. Att IMI ska användas för kulturföremål förväntas leda till en förenkling för berörda myndigheter och därför möjligen minskade kostnader. De marginella kostnadsökningar som kan uppkomma bedöms sammantaget rymmas inom befintliga anslagsramar.

9.2 Konsekvenser för företagen

Regeringens bedömning: Förslagen bedöms inte få några konsekvenser för små eller medelstora företags villkor.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna berör inte bedömningen i promemorian.

Skälen för regeringens bedömning: De föreslagna ändringarna avseende definitionen av kulturföremål i 6 kap. kulturmiljölagen påverkar bara möjligheterna för Riksantikvarieämbetet att väcka talan om återlämnande av kulturföremål i andra medlemsstater samt de andra medlemsstaternas möjligheter att väcka talan avseende sådana föremål i Sverige. Att definitionen av kulturföremål ändras bedöms inte påverka de företag som handlar med kulturföremål i någon nämnvärd omfattning. Det är i första hand reglerna om tillstånd för utförsel i 5 kap. kulturmiljölagen som kan ha betydelse för handlarna. Dessa regler påverkas inte av förslagen. När det gäller de nya gemensamma kriterierna för vad som ska beaktas för att avgöra om vederbörlig omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet och möjligheterna att få ersättning för det fall ett föremål ska återlämnas, innebär detta inga nya krav på företagen. Kriterierna ger uttryck för sådana förhållanden som redan bör beaktas av handlare enligt tidigare reglering i kulturmiljölagen, lagen om handel med begagnade varor (1999:271) och mot bakgrund av den svenska godtroslagstiftningen. Regeringen bedömer således att förslagen inte har några konsekvenser för små eller medelstora företags villkor.

9.3 Övriga konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen bedöms inte få några övriga konsekvenser.
--

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna berör inte bedömningen i promemorian.

Skälen för regeringens bedömning: Förslaget bedöms inte få några direkta konsekvenser för brottsligheten eller det brottsförebyggande arbetet, för jämställdhet mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Förslagen kan inte heller bedömas medföra några konsekvenser för miljön.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950)

6 kap. 2 §

Med ett kulturföremål avses i detta kapitel ett föremål som i den stat det förts bort från betraktas som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt lagar eller administrativa förfaranden som är förenliga med artikel 36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Paragrafen motsvarar artikel 2.1 i direktivet och behandlas i avsnitt 7.1 i denna lagrådsremiss.

Bestämmelsen innehåller definitionen av begreppet kulturföremål i den mening som avses i 6 kap. kulturmiljölagen. Denna definition ändras med anledning av att definitionen i direktivet har ändrats. I och med ändringen omfattas nu alla kulturföremål som en medlemsstat enligt nationell lagstiftning eller nationella administrativa förfaranden klassar eller definierar som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde i den mening som avses i artikel 36 i EUF-fördraget. Av definitionen omfattas föremål av historiskt, paleontologiskt, etnografiskt eller numismatiskt intresse eller vetenskapligt värde. Detta oavsett om de ingår i offentliga samlingar eller inte, eller utgör enstaka föremål, och oavsett om de kommer från regelrätta eller otillåtna utgrävningar förutsatt att de är klassade eller definierade som nationella skatter i aktuell medlemsstat. Det finns inte längre några krav på att föremålen ska tillhöra någon viss kategori eller uppfylla vissa krav i fråga om ålder eller ekonomiskt värde.

6 kap. 6 §

Talan om återlämnande ska väckas inom *tre* år från det att den återkrävande staten har fått kännedom om var föremålet finns och om vem som innehar det. Talan får dock inte väckas senare än trettio år efter det att föremålet olagligt fördes bort. I fråga om föremål som är en integrerad del av en offentlig samling och upptagen i inventarieförteckningen hos ett museum, ett arkiv eller en bibliotekssamling eller som är en integrerad del av inventarierna hos en kyrklig eller annan religiös institution och har ett särskilt skydd enligt det återkrävande landets lag, får dock talan väckas inom sjuttiofem år efter bortförselein.

Med en offentlig samling avses en samling som ägs av

- 1. en stat som avses i 1 §,*
- 2. en lokal eller regional myndighet i en sådan stat, eller*
- 3. en offentlig institution i en sådan stat vilken ägs eller till stor del finansieras av staten eller av en lokal eller regional myndighet.*

Om bortförselein inte längre är olaglig när talan väcks, ska talan ogillas.

Paragrafen motsvarar artikel 8 i direktivet och behandlas under avsnitt 7.2 i denna lagrådsremiss.

I paragrafens *första stycke* förlängs tidsfristen för att väcka talan om återlämnande från ett till tre år. Sedan tidigare finns särskilda

bestämmelser om en längre tidsfrist om 75 år för att väcka talan angående återlämnande av offentliga samlingar och kyrkliga föremål med särskilt skydd. Med anledning av ändring i direktivet ska denna tidsfrist även gälla andra religiösa föremål än kyrkliga.

I *andra stycket* finns definitionen av begreppet offentlig samling vilket motsvaras av artikel 2.8 i direktivet. Definitionen återfanns tidigare i 2 §. Någon ändring i sak avseende begreppet offentlig samling avses inte. Tidsfristen för väckande av talan angående denna typ av föremål ändras inte heller.

6 kap. 7 §

Om ett kulturföremål ska återlämnas, är den som innehar föremålet för egen räkning berättigad till skäligen ersättning av den återkrävande staten. Detta förutsätter att innehavaren visat tillräcklig omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet och i fråga om hur föremålet förts bort från den återkrävande staten.

Vid bedömningen av om innehavaren visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet ska det tas hänsyn till alla omständigheter i samband med anskaffandet, däribland dokumentation om föremålets proveniens, de tillstånd för utförelse som krävs enligt den återkrävande medlemsstatens lagstiftning, parternas karaktär, det pris som betalats, om innehavaren kontrollerat tillgängliga register över stulna föremål och all relevant information som innehavaren rimligen kunnat erhålla, eller vidtagit andra sådana åtgärder som en omdömesgill person skulle ha vidtagit under samma omständigheter.

Den som förvärvat föremålet genom arv, testamente, gåva eller bodelning är berättigad till ersättning endast om den som föremålet förvärvats från skulle ha varit det.

Paragrafen motsvarar artikel 10 i direktivet och behandlas under avsnitt 7.3 i denna lagrådsremiss.

Bestämmelsen anger i vilka fall och under vilka förutsättningar den som blir tvungen att återlämna ett kulturföremål enligt bestämmelserna i 6 kap. kulturmiljölagen är berättigad till ersättning av den återkrävande medlemsstaten.

I paragrafens *andra stycke* införs nya icke uttömmande kriterier för vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om innehavaren visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet. Syftet med att införa dessa kriterier är att främja en enhetlig tolkning inom EU av begreppet vederbörlig omsorg och hänsyn. Denna ändring får inga konsekvenser för de regler som i övrigt gäller för stulna föremål enligt lagen (1986:796) om godtrostförvärv av lösöre.

I

(Lagstiftningsakter)

DIREKTIV

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2014/60/EU

av den 15 maj 2014

om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium och om ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 (omarbetning)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 114,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ⁽¹⁾, och

av följande skäl:

- (1) Rådets direktiv 93/7/EEG ⁽²⁾ har ändrats väsentligt genom Europaparlamentets och rådets direktiv 96/100/EG ⁽³⁾ och 2001/38/EG ⁽⁴⁾. Med anledning av nya ändringar bör direktivet av tydlighetsskäl omarbetas.
- (2) Den inre marknaden omfattar ett område utan inre gränser, där fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital säkerställs i enlighet med fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). I enlighet med artikel 36 i EUF-fördraget utgör de relevanta bestämmelserna om fri rörlighet för varor inget hinder för förbud eller restriktioner av import, export eller transitering av varor som motiveras av intresset att skydda nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde.
- (3) Enligt de villkor och med de begränsningar som anges i artikel 36 i EUF-fördraget behåller medlemsstaterna rätten att definiera sina nationella skatter och att vidta nödvändiga åtgärder för att skydda dem. Unionen spelar dock en viktig roll när det gäller att uppmuntra samarbete mellan medlemsstaterna i syfte att skydda kulturarv av europeisk betydelse, vilket omfattar sådana nationella skatter.
- (4) Genom direktiv 93/7/EEG infördes ett system som gör det möjligt för medlemsstaterna att säkerställa återförandet till sitt territorium av kulturföremål som klassas som nationella skatter enligt artikel 36 i EUF-fördraget och som tillhör någon av de gemensamma kategorier av kulturföremål som anges i bilagan till det direktivet och som har förts bort från deras territorium i strid med nationella åtgärder eller rådets förordning (EG) nr 116/2009 ⁽⁵⁾. Det direktivet omfattade även kulturföremål som klassas som nationella skatter och utgör en integrerad del av offentliga samlingar eller inventarier i kyrkliga institutioner som inte omfattades av dessa gemensamma kategorier.

⁽¹⁾ Europaparlamentets ståndpunkt av den 16 april 2014 (ännu ej offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 8 maj 2014.

⁽²⁾ Rådets direktiv 93/7/EEG av den 15 mars 1993 om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium (EGT L 74, 27.3.1993, s. 74).

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 96/100/EG av den 17 februari 1997 om ändring av bilagan till direktiv 93/7/EEG om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium (EGT L 60, 1.3.1997, s. 59).

⁽⁴⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/38/EG av den 5 juni 2001 om ändring av rådets direktiv 93/7/EEG om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium (EGT L 187, 10.7.2001, s. 43).

⁽⁵⁾ Rådets förordning (EG) nr 116/2009 av den 18 december 2008 om export av kulturföremål (EUT L 39, 10.2.2009, s. 1).

- (5) Genom direktiv 93/7/EEG har det upprättats ett administrativt samarbete mellan medlemsstaterna vad avser nationella skatter i nära anknytning till deras samarbete med Interpol och andra behöriga organ med avseende på stulna konstföremål, särskilt registrering av försvunna, stulna eller olagligen bortförda kulturföremål som utgör del av medlemsstaternas nationella skatter och offentliga samlingar.
- (6) Förfarandet som infördes genom direktiv 93/7/EEG var ett första steg i att upprätta samarbete mellan medlemsstaterna på detta område inom ramen för den inre marknaden i syfte att uppnå förbättrat ömsesidigt erkännande av relevanta nationella lagar.
- (7) Förordning (EG) nr 116/2009 införde tillsammans med direktiv 93/7/EEG ett unionssystem för skydd av medlemsstaternas kulturföremål.
- (8) Målet för direktiv 93/7/EEG var att säkerställa det fysiska återlämnandet av kulturföremål till den medlemsstat från vars territorium dessa föremål olagligen förts bort, oavsett den äganderätt som gäller för sådana föremål. Tillämpningen av det direktivet har dock påvisat systemets begränsningar för att få tillbaka sådana kulturföremål. Rapporterna om tillämpningen av det direktivet har visat att det sällan tillämpas framför allt på grund av dess begränsade tillämpningsområde, som var ett resultat av de villkor som fastställs i bilagan till direktivet, den korta tidsfristen för att väcka talan om återlämnande och de kostnader som är förknippade med talan om återlämnande.
- (9) Detta direktivs tillämpningsområde bör utvidgas till att omfatta alla kulturföremål som en medlemsstat enligt nationell lagstiftning eller nationella administrativa förfaranden klassar eller definierar som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde, i enlighet med artikel 36 i EUF-fördraget. Detta direktiv bör således omfatta föremål av historiskt, paleontologiskt, etnografiskt eller numismatiskt intresse eller vetenskapligt värde, oavsett om de ingår i offentliga eller andra samlingar eller inte, eller utgör enstaka föremål, och oavsett om de kommer från regelrätta eller otillåtna utgrävningar, förutsatt att de är klassade eller definierade som nationella skatter. Kulturföremål som är klassade eller definierade som nationella skatter behöver dessutom inte längre tillhöra några kategorier eller uppfylla några krav i fråga om ålder och/eller ekonomiskt värde för att kunna återlämnas enligt detta direktiv.
- (10) Mångfalden i de nationella systemen för att skydda nationella skatter erkänns i artikel 36 i EUF-fördraget. För att öka medlemsstaternas förtroende för varandra samt deras samarbetsvilja och ömsesidiga förståelse bör omfattningen av begreppet *nationell skatt* fastställas inom ramen för artikel 36 i EUF-fördraget. Medlemsstaterna bör även underlätta återlämnande av kulturföremål till de medlemsstater från vars territorium dessa föremål olagligen har förts bort oavsett tidpunkten för den medlemsstats anslutning och bör säkerställa att återlämnande av sådana föremål inte leder till orimliga kostnader. Det bör vara möjligt för medlemsstaterna att återlämna andra kulturföremål än dem som klassas eller definieras som nationella skatter, med iakttagande av relevanta bestämmelser i EUF-fördraget, och kulturföremål som förts bort olagligen före den 1 januari 1993.
- (11) Det administrativa samarbetet mellan medlemsstaterna bör utökas så att man kan få till stånd en effektivare och enhetligare tillämpning av detta direktiv. Därför bör de centrala myndigheterna åläggas att effektivt samarbeta med varandra och utbyta information rörande kulturföremål som olagligen förts bort, genom att använda informationssystemet för den inre marknaden (IMI) i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1024/2012 ⁽¹⁾. I syfte att förbättra genomförandet av detta direktiv bör det skapas en modul i IMI-systemet som är särskilt anpassad för kulturföremål. Det är också önskvärt att medlemsstaternas övriga behöriga myndigheter i den mån det är lämpligt använder detta system.
- (12) För att säkerställa skyddet av personuppgifter bör det administrativa samarbetet och informationsutbytet mellan de behöriga myndigheterna ske enligt bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG ⁽²⁾ och, i den mån IMI används, i förordning (EU) nr 1024/2012. Definitionerna i direktiv 95/46/EG och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 45/2001 ⁽³⁾ bör även gälla vid tillämpning av det här direktivet.
- (13) Tidsfristen för att kontrollera om det kulturföremål som påträffats i en annan medlemsstat utgör ett kulturföremål enligt direktiv 93/7/EEG har konstaterats i praktiken vara för kort. Den bör därför förlängas till sex månader. En längre tidsfrist bör göra det lättare för medlemsstaterna att vidta nödvändiga åtgärder för att bevara kulturföremålet och, i förekommande fall, förhindra handlingar som syftar till att undvika ett återlämnandeförfarande.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1024/2012 av den 25 oktober 2012 om administrativt samarbete genom informationssystemet för den inre marknaden och om upphävande av kommissionens beslut 2008/49/EG (EUT L 316, 14.11.2012, s. 1).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (EGT L 281, 23.11.1995, s. 31).

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 45/2001 av den 18 december 2000 om skydd för enskilda då gemenskapsinstitutionerna och gemenskapsorganen behandlar personuppgifter och om den fria rörligheten för sådana uppgifter (EGT L 8, 12.1.2001, s. 1).

- (14) Tidsfristen för att väcka talan om återlämnande bör också förlängas till tre år efter det att den medlemsstat från vars territorium kulturföremålet olagligen fördes bort fått vetskap om var kulturföremålet finns och om innehavarens eller mellanhandens identitet. Förlängningen av denna tidsfrist bör underlätta återlämnandet och motverka olagligt bortförande av nationella skatter. Av tydlighetsskäl bör det anges att tidsfristen för väckande av talan inleds det datum som den centrala myndigheten i den medlemsstat från vars territorium kulturföremålet olagligen fördes bort fått vetskap om detta.
- (15) Enligt direktiv 93/7/EEG får en talan om återlämnande inte väckas mer än 30 år efter det att föremålet olagligen fördes bort från medlemsstatens territorium. Emellertid gäller för föremål som utgör en del av offentliga samlingar och föremål som tillhör inventarier i kyrkliga institutioner i de medlemsstater där de åtnjuter särskilt skydd enligt nationell lagstiftning en längre tidsfrist för talan om återlämnande under vissa omständigheter. Eftersom medlemsstater kan ge särskilt skydd enligt nationell rätt för andra religiösa institutioner än kyrkliga sådana bör detta direktiv också omfatta dessa andra religiösa institutioner.
- (16) I sina slutsatser om förebyggande och bekämpning av olaglig handel med kulturföremål som antogs den 13 och 14 december 2011 konstaterade rådet att det finns ett behov av att vidta åtgärder för att mer effektivt förebygga och bekämpa brott avseende kulturföremål. Det rekommenderade kommissionen att stödja medlemsstaterna i arbetet med att effektivt skydda kulturföremål i syfte att förebygga och bekämpa olaglig handel med dem och, i tillämpliga fall, främja kompletterande åtgärder. Därutöver rekommenderade rådet medlemsstaterna att överväga att ratificera Unescokonventionen om åtgärder för att förbjuda och förhindra olovlig införsel, utförsel och överlåtelse av äganderätten till kulturegendom, undertecknad i Paris den 17 november 1970, och Unidroitkonventionen om stulna eller olagligt utförda kulturföremål, undertecknad i Rom den 24 juni 1995.
- (17) Man bör försäkra sig om att alla aktörer på marknaden visar vederbörlig omsorg och uppmärksamhet när de handlar med kulturföremål. Följderna av att anskaffa ett kulturföremål av olaglig härkomst blir verkligt avskräckande endast om utbetalning av ersättning kombineras med ett krav på att innehavaren ska kunna bevisa att han har visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet. För att unionens mål avseende förebyggande och bekämpning av olaglig handel med kulturföremål ska kunna uppnås bör det därför föreskrivas i detta direktiv att innehavaren ska kunna bevisa att han har visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet i samband med anskaffandet för att få ersättning.
- (18) Det skulle även vara önskvärt att varje person, särskilt de som är verksamma på marknaden, har obehindrad tillgång till offentlig information om kulturföremål som av medlemsstaterna klassas eller definieras som nationella skatter. Medlemsstaterna bör försöka underlätta tillgången till denna offentliga information.
- (19) För att främja en enhetlig tolkning av begreppet vederbörlig omsorg och uppmärksamhet bör det i detta direktiv anges icke uttömmande kriterier som ska beaktas för att avgöra om innehavaren visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av kulturföremålet.
- (20) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att göra det möjligt att återlämna kulturföremål som klassas eller definieras som nationella skatter och som olagligen har förts bort från en medlemsstats territorium, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna, utan snarare, på grund av åtgärdens omfattning och verkningar, kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (21) Eftersom arbetsuppgifterna för den kommitté som inrättades genom förordning (EG) nr 116/2009 blir inaktuella i och med att bilagan till direktiv 93/7/EEG utgår, bör hänvisningarna till den kommittén därför strykas. För att bibehålla plattformen för utbyte av erfarenheter och god praxis mellan medlemsstaterna avseende genomförandet av detta direktiv bör kommissionen emellertid inrätta en expertgrupp bestående av experter från medlemsstaternas centrala myndigheter som är ansvariga för genomförandet av det här direktivet och som bland annat bör delta i processen med att anpassa en modul i IMI-systemet för kulturföremål.
- (22) Eftersom bilagan till förordning (EU) nr 1024/2012 innehåller en förteckning över bestämmelser om administrativt samarbete i unionsakter som genomförs genom IMI bör den ändras så att den också omfattar detta direktiv.
- (23) Skyldigheten att införliva detta direktiv med nationell lagstiftning bör endast gälla de bestämmelser som utgör en innehållsmässig ändring i förhållande till de tidigare direktiven. Skyldigheten att införliva de oförändrade bestämmelserna följer av de tidigare direktiven.
- (24) Detta direktiv bör inte påverka medlemsstaternas skyldigheter när det gäller de tidsfrister för införlivande med nationell lagstiftning av de direktiv som anges i del B i bilaga I.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Detta direktiv tillämpas på återlämnande av kulturföremål som av en medlemsstat klassas eller definieras som tillhörande de nationella skatter som avses i artikel 2.1 och som olagligen förts bort från den medlemsstatens territorium.

Artikel 2

I detta direktiv gäller följande definitioner:

1. *kulturföremål*: ett föremål som, före eller efter dess olagliga bortförande från en medlemsstats territorium, av den medlemsstaten klassas eller definieras som tillhörande nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt nationell lagstiftning eller administrativa förfaranden, i enlighet med artikel 36 i EUF-fördraget.
2. *olagligen förts bort från en medlemsstats territorium*:
 - a) förts bort från en medlemsstats territorium i strid med dess regler om skydd för nationella skatter eller i strid med förordning (EG) nr 116/2009, eller
 - b) inte återlämnats efter en tidsbegränsad laglig utförsel eller varje brott mot något annat villkor som gäller för en sådan utförsel.
3. *återkrävande medlemsstat*: den medlemsstat från vars territorium kulturföremålet olagligen har förts bort.
4. *krävd medlemsstat*: den medlemsstat på vars territorium ett kulturföremål som olagligen förts bort från en annan medlemsstats territorium befinner sig.
5. *återlämnande*: det fysiska återlämnandet av kulturföremålet till den återkrävande medlemsstatens territorium.
6. *innehavare*: den person som fysiskt innehar kulturföremålet för sin egen räkning.
7. *mellanhand*: den person som fysiskt innehar kulturföremålet för en tredje parts räkning.
8. *offentliga samlingar*: samlingar, som definieras som offentliga enligt en medlemsstats lagstiftning, vilka ägs av den medlemsstaten, av en lokal eller regional myndighet i medlemsstaten eller av en institution som är belägen på den medlemsstatens territorium, och denna institution är antingen medlemsstatens eller den lokala eller regionala myndighetens egendom eller på betydande sätt finansieras av dessa.

Artikel 3

Kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium ska återlämnas i enlighet med det förfarande och under de omständigheter som föreskrivs i detta direktiv.

Artikel 4

Varje medlemsstat ska utse en eller flera centrala myndigheter som ska utföra de uppgifter som föreskrivs i detta direktiv.

Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om alla de centrala myndigheter som de utser enligt denna artikel.

Kommissionen ska offentliggöra en förteckning över de centrala myndigheterna och varje ändring som berör dem i C-serien av *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artikel 5

Medlemsstaternas centrala myndigheter ska samarbeta och främja samråd mellan medlemsstaternas behöriga nationella myndigheter. De sistnämnda myndigheterna ska särskilt utföra följande uppgifter:

1. Efter ansökan från den återkrävande medlemsstaten efterforska ett närmare angivet kulturföremål som olagligen har förts bort från dess territorium och identifiera innehavaren och/eller mellanhanden. Ansökan måste innehålla all information som behövs för att underlätta efterforskningen, särskilt beträffande den plats på vilken föremålet faktiskt finns eller förmodas finnas.
2. Underrätta de berörda medlemsstaterna då ett kulturföremål påträffats på det egna territoriet och då det rimligen kan antas att det olagligen har förts bort från en annan medlemsstats territorium.

3. Göra det möjligt för de behöriga myndigheterna i den återkrävande medlemsstaten att kontrollera om föremålet i fråga är ett kulturföremål, förutsatt att kontrollen görs inom sex månader från den underrättelse som föreskrivs i led 2. Om den inte görs inom den föreskrivna tiden ska leden 4 och 5 inte tillämpas.
4. Vidta alla nödvändiga åtgärder i samarbete med den berörda medlemsstaten för det fysiska bevarandet av kulturföremålet.
5. Genom nödvändiga interimistiska åtgärder förhindra varje handling som syftar till att undvika ett återlämnandeförfarande.
6. Agera som förmedlare mellan innehavaren och/eller mellanhanden och den återkrävande medlemsstaten med avseende på återlämnandet. För detta ändamål kan de behöriga myndigheterna i den krävda medlemsstaten, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 6, först underlätta genomförandet av ett skiljeförfarande i enlighet med den nationella lagstiftningen i den krävda medlemsstaten och förutsatt att den återkrävande medlemsstaten och innehavaren eller mellanhanden samtycker.

I syfte att samarbeta och samråda med varandra ska medlemsstaternas centrala myndigheter använda en modul i det informationssystem för den inre marknaden (IMI), som inrättades genom förordning (EU) nr 1024/2012, som särskilt anpassats för kulturföremål. De får även använda IMI för att sprida relevant ärenderelaterad information avseende kulturföremål som stulits eller olagligen förts bort från deras territorium. Medlemsstaterna ska besluta om övriga behöriga myndigheters användning av IMI vid tillämpning av detta direktiv.

Artikel 6

Den återkrävande medlemsstaten får hos den behöriga domstolen i den krävda medlemsstaten väcka talan mot innehavaren eller, om sådan saknas, mot mellanhanden i avsikt att säkerställa återlämnandet av ett kulturföremål som olagligen har förts bort från dess territorium.

Talan kan upptas till prövning endast om till ansökan fogats

- a) en handling som beskriver det begärda föremålet och som anger att det är ett kulturföremål,
- b) en förklaring från de behöriga myndigheterna i den återkrävande medlemsstaten att kulturföremålet olagligen förts bort från dess territorium.

Artikel 7

Den behöriga centrala myndigheten i den återkrävande medlemsstaten ska genast underrätta den behöriga centrala myndigheten i den krävda medlemsstaten om att talan väckts om återlämnande av föremålet i fråga.

Den behöriga centrala myndigheten i den krävda medlemsstaten ska genast underrätta de centrala myndigheterna i de andra medlemsstaterna.

Utbytet av information ska ske genom IMI i enlighet med tillämpliga rättsliga bestämmelser om skydd av personuppgifter och privatliv, utan att det påverkar möjligheten för de behöriga centrala myndigheterna att utnyttja andra kommunikationssätt förutom IMI.

Artikel 8

1. Medlemsstaterna ska i sin lagstiftning föreskriva att sådan talan om återlämnande som avses i detta direktiv inte får väckas mer än tre år efter det att den behöriga centrala myndigheten i den återkrävande medlemsstaten fått vetskap om var kulturföremålet finns och om innehavarens eller mellanhandens identitet.

En sådan talan får i alla händelser inte väckas mer än 30 år efter det att föremålet olagligen fördes bort från den återkrävande medlemsstatens territorium.

Emellertid gäller för föremål som utgör en del av sådana offentliga samlingar som definieras i artikel 2.8 och för föremål som tillhör inventarier i kyrkliga eller andra religiösa institutioner i de medlemsstater där de åtnjuter särskilt skydd enligt nationell rätt en tidsgräns för talan om återlämnande om 75 år, utom i medlemsstater där talerätten inte är föremål för någon tidsgräns eller i sådana fall där bilaterala överenskommelser mellan medlemsstater föreskriver en tid som överstiger 75 år.

2. Talan om återlämnande får inte väckas om bortförandet av kulturföremålet från den återkrävande medlemsstatens territorium inte längre är olagligt vid den tidpunkt då talan väcks.

Artikel 9

Om inte något annat föreskrivs i artiklarna 8 och 14 ska den behöriga domstolen besluta om återlämnande av kulturföremålet i fråga, om domstolen finner att detta är ett kulturföremål enligt artikel 2.1 och att det olagligen har förts bort från det nationella territoriet.

Artikel 10

Då återlämnande av föremålet beslutas ska den behöriga domstolen i den krävda medlemsstaten tillerkänna innehavaren en ersättning som är skälig med hänsyn till omständigheterna i fallet, förutsatt att innehavaren bevisligen har visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet.

Vid bedömningen av om innehavaren har visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet ska det tas hänsyn till alla omständigheter i samband med anskaffandet, däribland dokumentation om föremålets proveniens, de tillstånd för utförsel som krävs enligt den återkrävande medlemsstatens lagstiftning, parternas karaktär, det pris som betalats, om innehavaren kontrollerat tillgängliga register över stulna kulturföremål och all relevant information som innehavaren rimligen kunnat erhålla, eller vidtagit andra sådana åtgärder som en omdömesgill person skulle ha vidtagit under samma omständigheter.

Då det gäller gåva eller arv ska innehavaren inte vara i en förmånligare ställning än den som han förvärvade föremålet från.

Den återkrävande medlemsstaten ska betala ersättningen vid återlämnandet av föremålet.

Artikel 11

Kostnader som uppstått vid verkställigheten av ett beslut om återlämnande av ett kulturföremål ska bäras av den återkrävande medlemsstaten. Samma sak gäller för kostnaderna för de åtgärder som anges i artikel 5.4.

Artikel 12

Betalning av skälig ersättning och de kostnader som avses i artiklarna 10 och 11 ska inte påverka den återkrävande medlemsstatens rätt att kräva betalning av de personer som är ansvariga för det olagliga bortförandet av kulturföremålet från dess territorium.

Artikel 13

Äganderätten till kulturföremålet efter återlämnande ska avgöras av den återkrävande medlemsstatens rätt.

Artikel 14

Detta direktiv ska bara gälla kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium den 1 januari 1993 eller senare.

Artikel 15

1. Varje medlemsstat får tillämpa de förfaranden som föreskrivs i detta direktiv för att återlämna andra kulturföremål än dem som definieras i artikel 2.1.
2. Varje medlemsstat får tillämpa det förfarande som föreskrivs i detta direktiv på begäran om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från andra medlemsstaters territorium före den 1 januari 1993.

Artikel 16

Detta direktiv ska inte påverka tillämpningen av de civil- och straffrättsliga åtgärder som kan vidtas enligt medlemsstaternas nationella rätt av den återkrävande medlemsstaten och/eller ägaren av ett kulturföremål som har stulits.

Artikel 17

1. Medlemsstaterna ska senast den 18 december 2015 och därefter vart femte år till kommissionen överlämna en rapport om tillämpningen av detta direktiv.
2. Vart femte år ska kommissionen överlämna en rapport till Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om detta direktivs tillämpning och effektivitet. Rapporten ska vid behov åtföljas av lämpliga förslag.

Artikel 18

Följande punkt ska läggas till i bilagan till förordning (EU) nr 1024/2012:

- ”8. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/60/EU av den 15 maj 2014 om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium och om ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 (*): Artiklarna 5 och 7.

(*) EUT L 159, 28.5.2014, s. 1.”

Artikel 19

1. Medlemsstaterna ska senast den 18 december 2015 sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa artiklarna 2.1, 5 första stycket led 3, 5 andra stycket, 7 tredje stycket, 8.1, 10 första och andra styckena och 17.1 i detta direktiv.

De ska till kommissionen genast överlämna texten till dessa bestämmelser.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. De ska även innehålla en uppgift om att hänvisningar i befintliga lagar och andra författningar till det direktiv som upphävs genom det här direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras och om hur uppgiften ska formuleras ska varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 20

Direktiv 93/7/EEG, ändrat genom de direktiv som förtecknas i del A i bilaga I, ska upphöra att gälla med verkan från och med den 19 december 2015, utan att det påverkar medlemsstaternas skyldigheter när det gäller de tidsfrister för införlivande med nationell lagstiftning av de direktiv som anges i del B i bilaga I.

Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga II.

Artikel 21

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artikel 2.2–2.8, artiklarna 3 och 4, artikel 5 första stycket leden 1, 2 och 4–6, artikel 6 och artikel 7 första och andra styckena, artikel 8.2, artikel 9, artikel 10 tredje och fjärde styckena, samt artiklarna 11–16 ska tillämpas från och med den 19 december 2015.

Artikel 22

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 15 maj 2014.

På Europaparlamentets vägnar

M. SCHULZ

Ordförande

På rådets vägnar

D. KOURKOULAS

Ordförande

BILAGA I

DEL A

Upphävt direktiv och en förteckning över dess efterföljande ändringar
(som det hänvisas till i artikel 20)

Rådets direktiv 93/7/EEG	(EGT L 74, 27.3.1993, s. 74)
Europaparlamentets och rådets direktiv 96/100/EG	(EGT L 60, 1.3.1997, s. 59)
Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/38/EG	(EGT L 187, 10.7.2001, s. 43)

DEL B

Tidsfrister för införlivande med nationell lagstiftning
(som det hänvisas till i artikel 20)

Direktiv	Tidsfrist för införlivande
93/7/EEG	15.12.1993 (15.3.1994 för Belgien, Tyskland och Nederländerna)
96/100/EG	1.9.1997
2001/38/EG	31.12.2001

BILAGA II

Jämförelsetabell

Direktiv 93/7/EEG	Detta direktiv
—	Artikel 1
Artikel 1.1 första strecksatsen	Artikel 2.1
Artikel 1.1 andra strecksatsen inledningen	—
Artikel 1.1 andra strecksatsen första understrecksatsen första meningen	—
Artikel 1.1 andra strecksatsen första understrecksatsen andra meningen	Artikel 2.8
Artikel 1.1 andra strecksatsen andra understrecksatsen	—
Artikel 1.2 första strecksatsen	Artikel 2.2 a
Artikel 1.2 andra strecksatsen	Artikel 2.2 b
Artikel 1.3–1.7	Artikel 2.3–2.7
Artikel 2	Artikel 3
Artikel 3	Artikel 4
Artikel 4 inledningen	Artikel 5 första styckets inledning
Artikel 4.1 och 4.2	Artikel 5 första stycket leden 1 och 2
Artikel 4. 3	Artikel 5 första stycket led 3
Artikel 4.4–4.6	Artikel 5 första stycket leden 4–6
—	Artikel 5 andra stycket
Artikel 5 första stycket	Artikel 6 första stycket
Artikel 5 andra stycket första strecksatsen	Artikel 6 andra stycket led a
Artikel 5 andra stycket andra strecksatsen	Artikel 6 andra stycket led b
Artikel 6 första stycket	Artikel 7 första stycket
Artikel 6 andra stycket	Artikel 7 andra stycket
—	Artikel 7 tredje stycket
Artikel 7.1 och 7.2	Artikel 8.1 och 8.2
Artikel 8	Artikel 9
Artikel 9 första stycket	Artikel 10 första stycket
Artikel 9 andra stycket	—
—	Artikel 10 andra stycket
Artikel 9 tredje och fjärde styckena	Artikel 10 tredje och fjärde styckena
Artiklarna 10–15	Artiklarna 11–16
Artikel 16.1 och 16.2	Artikel 17.1 och 17.2
Artikel 16.3	—
Artikel 16.4	—
Artikel 17	—
—	Artikel 18
Artikel 18	Artikel 19
—	Artikel 20
—	Artikel 21

Direktiv 93/7/EEG	Detta direktiv
Artikel 19	Artikel 22
Bilaga	—
—	Bilaga I
—	Bilaga II

Sammanfattning av förslagen i promemorian Återlämnande av olovligt utförda kulturföremål (Ds 2015:10)

I promemorian behandlas genomförandet i svensk rätt av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/60/EU om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium och en ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 med bestämmelser om informationssystemet för den inre marknaden (IMI) som antogs den 15 maj 2014 (omarbetning). Det omarbetade direktivet ersätter rådets direktiv 93/7/EEG av den 15 mars 1993 om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium vilket är genomfört i svensk lagstiftning genom 6 kap. kulturmiljölagen (1988:950) och kulturmiljöförordningen (1988:1188). Syftet med omarbetningen av direktivet är att ge medlemsstaterna möjlighet att få tillbaka alla kulturföremål som klassas som nationella skatter. Omarbetningen är också ett led i förenklingen av unionens lagstiftning på området.

Omarbetningen medför att definitionen av kulturföremål i 6 kap. kulturmiljölagen behöver ändras. Det föreslås också att nya gemensamma kriterier för tolkningen av om innehavaren av ett kulturföremål har visat ”vederbörlig omsorg och uppmärksamhet” vid anskaffandet av föremålet ska införas i lagen. Tidsfristen för de behöriga myndigheterna i den återkrävande medlemsstaten att kontrollera om ett föremål som påträffats i en annan medlemsstat utgör ett kulturföremål föreslås bli förlängd liksom tidsfristen för när en talan om återlämnande senast ska väckas. Det föreslås också att de myndigheter som hanterar utförseltillstånd, d.v.s. Riksantikvarieämbetet, Kungl. biblioteket, Riksarkivet och Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde samt Stiftelsen Nordiska museet, ska ges behörighet att använda IMI.

Författningsändringarna föreslås träda ikraft den 1 januari 2016.

Förslag till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950)

Härigenom föreskrivs⁶ i fråga om kulturmiljölagen (1988:950)

dels att bilaga 1⁷ ska upphöra att gälla,

dels att 6 kap. 2, 6 och 7 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

2 §⁸

Med ett kulturföremål avses i detta kapitel ett föremål som

1. i den stat det förts bort från betraktas som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt lagar eller administrativa förfaranden som är förenliga med artikel 36 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, *och*

2. *tillhör någon av de kategorier som anges i bilaga 1 till denna lag eller är en integrerad del av inventarierna hos en kyrklig institution eller en integrerad del av en offentlig samling och upptagen i inventarietförteckningen hos ett museum, ett arkiv eller en bibliotekssamling.*

Med en offentlig samling avses en samling som ägs av

- a. en stat som avses i 1 §,*
- b. en lokal eller regional myndighet i en sådan stat, eller*
- c. en offentlig institution i en sådan stat vilken ägs eller till stor*

Med ett kulturföremål avses i detta kapitel ett föremål som i den stat det förts bort från betraktas som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt lagar eller administrativa förfaranden som är förenliga med artikel 36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

⁶ Jfr Europaparlamentet och rådets direktiv 2014/60/EU av den 15 maj 2014 om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium och en ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 med bestämmelser om informations-systemet för den inre marknaden (IMI) (omarbetning).

⁸ Senaste lydelse 2011:782.

*del finansieras av
staten eller av en
lokal eller
regional
myndighet.*

6 §⁹

Talan om återlämnande ska väckas inom *ett* år från det att den återkrävande staten har fått kännedom om var föremålet finns och om vem som innehar det. Talan får dock inte väckas senare än trettio år efter det att föremålet olagligt fördes bort. *I fråga om föremål som enligt 2 § tillhör en offentlig samling och kyrkliga föremål som har ett särskilt skydd enligt det återkrävande landets lag, får dock talan väckas inom sjuttiofem år efter bortförse- l- n.*

Talan om återlämnande ska väckas inom *tre* år från det att den återkrävande staten har fått kännedom om var föremålet finns och om vem som innehar det. Talan får dock inte väckas senare än trettio år efter det att föremålet olagligt fördes bort. *I fråga om föremål som är en integrerad del av en offentlig samling och upptagen i inventarieförteckningen hos ett museum, ett arkiv eller en bibliotekssamling eller som är en integrerad del av inventarierna hos en kyrklig eller annan religiös institution och har ett särskilt skydd enligt det återkrävande landets lag, får dock talan väckas inom sjuttiofem år efter bortförse- l- n.*

Med en offentlig samling avses en samling som ägs av

- d. en stat som avses i 1 §,*
- e. en lokal eller regional myndighet i en sådan stat, eller*
- f. en offentlig institution i en sådan stat vilken ägs eller till stor del finansieras av staten eller av en lokal eller regional myndighet.*

Om bortförse l- n inte längre är olaglig när talan väcks, ska talan ogillas.

7 §¹⁰

⁹ Senaste lydelse 2011:782.

Om ett kulturföremål ska återlämnas, är den som innehar föremålet för egen räkning berättigad till skälig ersättning av den återkrävande staten. Detta förutsätter att innehavaren visat tillräcklig omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet och i fråga om hur föremålet förts bort från den återkrävande staten. *Den som förvärvat föremålet genom arv, testamente, gåva eller bodelning är berättigad till ersättning endast om den som föremålet förvärvats från skulle ha varit det.*

Om ett kulturföremål ska återlämnas, är den som innehar föremålet för egen räkning berättigad till skälig ersättning av den återkrävande staten. Detta förutsätter att innehavaren visat tillräcklig omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet och i fråga om hur föremålet förts bort från den återkrävande staten.

Vid bedömningen av om innehavaren visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet ska det tas hänsyn till alla omständigheter i samband med anskaffandet, däribland dokumentation om föremålets proveniens, de tillstånd för utförsel som krävs enligt den återkrävande medlemsstatens lagstiftning, parternas karaktär, det pris som betalats, om innehavaren kontrollerat tillgängliga register över stulna föremål och all relevant information som innehavaren rimligen kunnat erhålla, eller vidtagit andra sådana åtgärder som en omdömesgill person skulle ha vidtagit under samma omständigheter.

Den som förvärvat föremålet genom arv, testamente, gåva eller bodelning är berättigad till ersättning endast om den som föremålet förvärvats från skulle ha varit det.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

¹⁰ Senaste lydelse 2011:782.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian lämnats av Hovrätten för Västra Sverige, Umeå tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Malmö, Justitiekanslern (JK), Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet (BRÅ), Datainspektionen, Kommerskollegium, Tullverket, Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet, Kungl. biblioteket, Riksarkivet, Riksantikvarieämbetet, Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde, Stiftelsen Nordiska museet, Statens historiska museer, Statens museer för världskultur, Riksförbundet Sveriges museer, Sveriges advokatsamfund, Svensk Försäkring och ICOMOS Sverige.

Riksdagens ombudsmän (JO), Regelrådet och Moderna museet har avstått från att yttra sig över förslagen i promemorian.

Svar har inte inkommit från Länsmuseernas samarbetsråd, AB Stockholms Auktionsverk, Bukowski Auktioner AB, Förenade Antik- och Konsthandlare (FAK), Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS), Samlarförbundet Nordstjärnan, Sveriges Auktionsföretags förening och Sveriges Konst- och Antikhandlarförening (SKAF).